

DEMOGRĀFISKĀS TENDENCES LATVIJĀ UN LATGALĒ UN TO IETEKME UZ CILVĒKRESURSU UN CILVĒKKAPITĀLA VADĪBU

Zaiga Krišjāne

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

VPP
Valsts pētījumu
programma

RE
PLACE

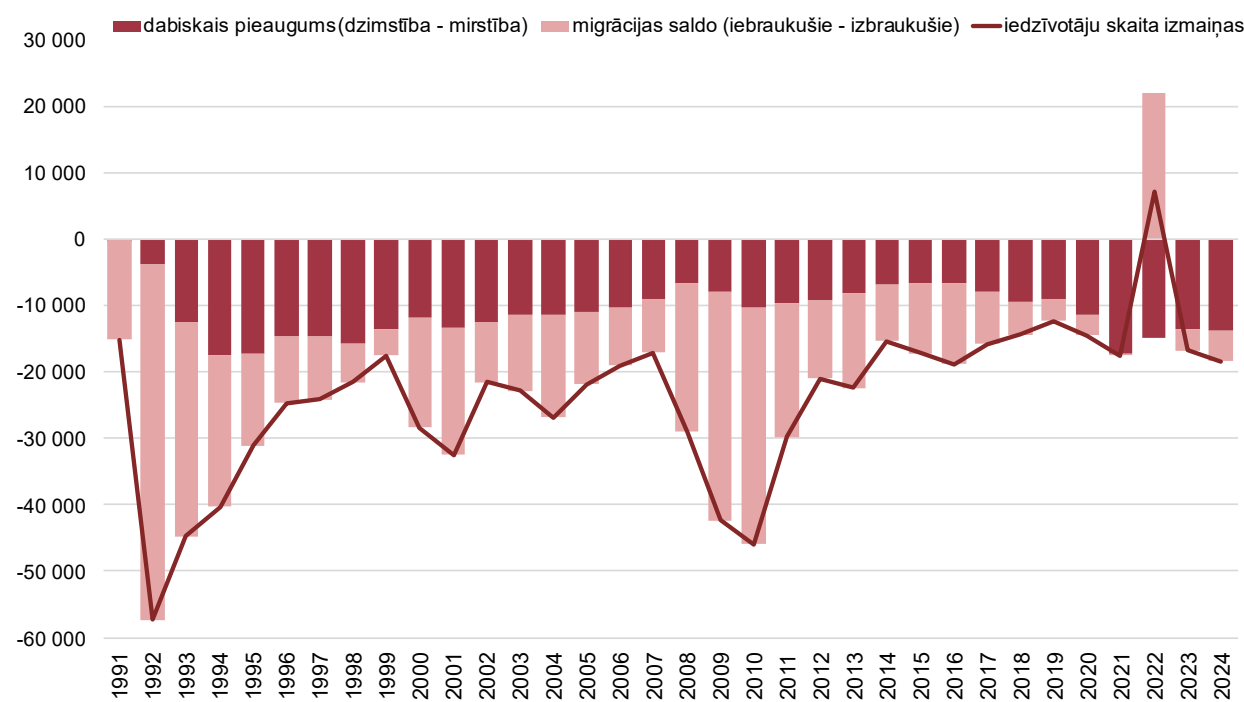
IEVADAM

- ❖ Latvijā turpinās iedzīvotāju skaita samazinājums, ko ietekmē gan dabiskais sarukums, gan iedzīvotāju emigrācija.
- ❖ 2024. g. dzimušo skaits sasniedza tikai 12,6 tūkst.. Dzimstības samazināšanos ir veicinājuši dzimstības intensitātes samazināšanās, vidējā mātes vecuma palielināšanās un izmaiņas reprodūktīvā vecuma sievietes vecuma sastāvā.
- ❖ Dzimstības līmeņa palielināšanai ir izšķirīga nozīme vismaz vienkāršas paaudžu nomaiņas, kā arī cilvēku kapitāla atjaunošanas nodrošināšanai.
- ❖ Iedzīvotāju sastāva novecošanās saistībā ar gaidāmo darbības vecuma iedzīvotāju kontingenta sarukšanu kļūs par nozīmīgu izaicinājumu sociāli ekonomiskai attīstībai.
- ❖ Migrācijas būtiskā ietekme iedzīvotāju skaita sarukumā ir mazinājusies, emigrācijas un imigrācijas apjoms ir kļuvis līdzsvarotāks.
- ❖ 21. gs. otrās desmitgades sākums raksturojas ar Covid-19 pandēmijas izplatību un tās ierobežojumiem, kas Latvijā aizsākās 2020. g. martā un atstāja ietekmi gan uz valsts sociāli ekonomisko, gan demogrāfisko attīstību.
- ❖ Sociāli politisku nedrošību un ietekmi uz ekonomikas attīstību un demogrāfisko situāciju izraisīja Krievijas militārā agresija Ukrainā 2022. g. 24. februārī. Civiliedzīvotāju ierašanās no Ukrainas izmainīja demogrāfisko situāciju Latvijā un citviet. Migrācijas saldo 2022. g. Latvijā pirmoreiz pēc vairāk kā 30 gadiem kļuva pozitīvs.

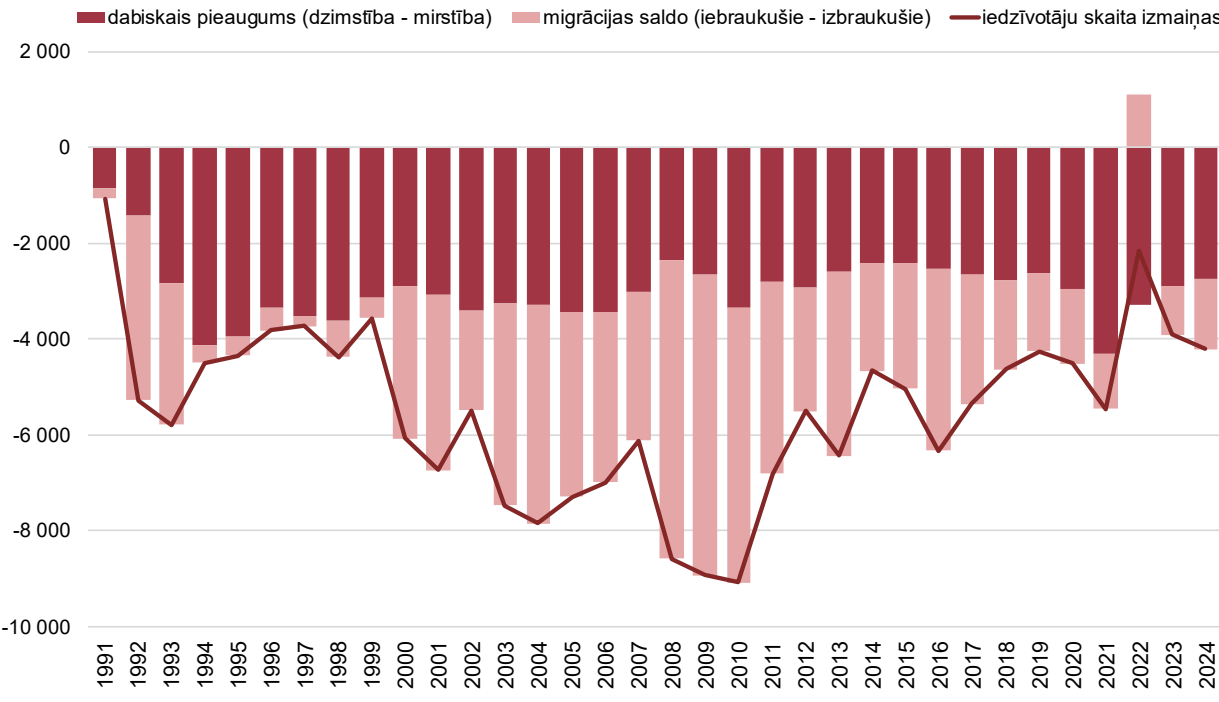
LATVIJAS IEDZĪVOTĀJU SKAITA IZMAIŅAS UN GALVENIE IEMESLI

2025.g. sākumā Latvijā dzīvoja 1 milj. 857 tūkst. iedzīvotāju – par 18,4 tūkst. mazāk nekā pirms gada.

Latvija (1991.-2024.g.)

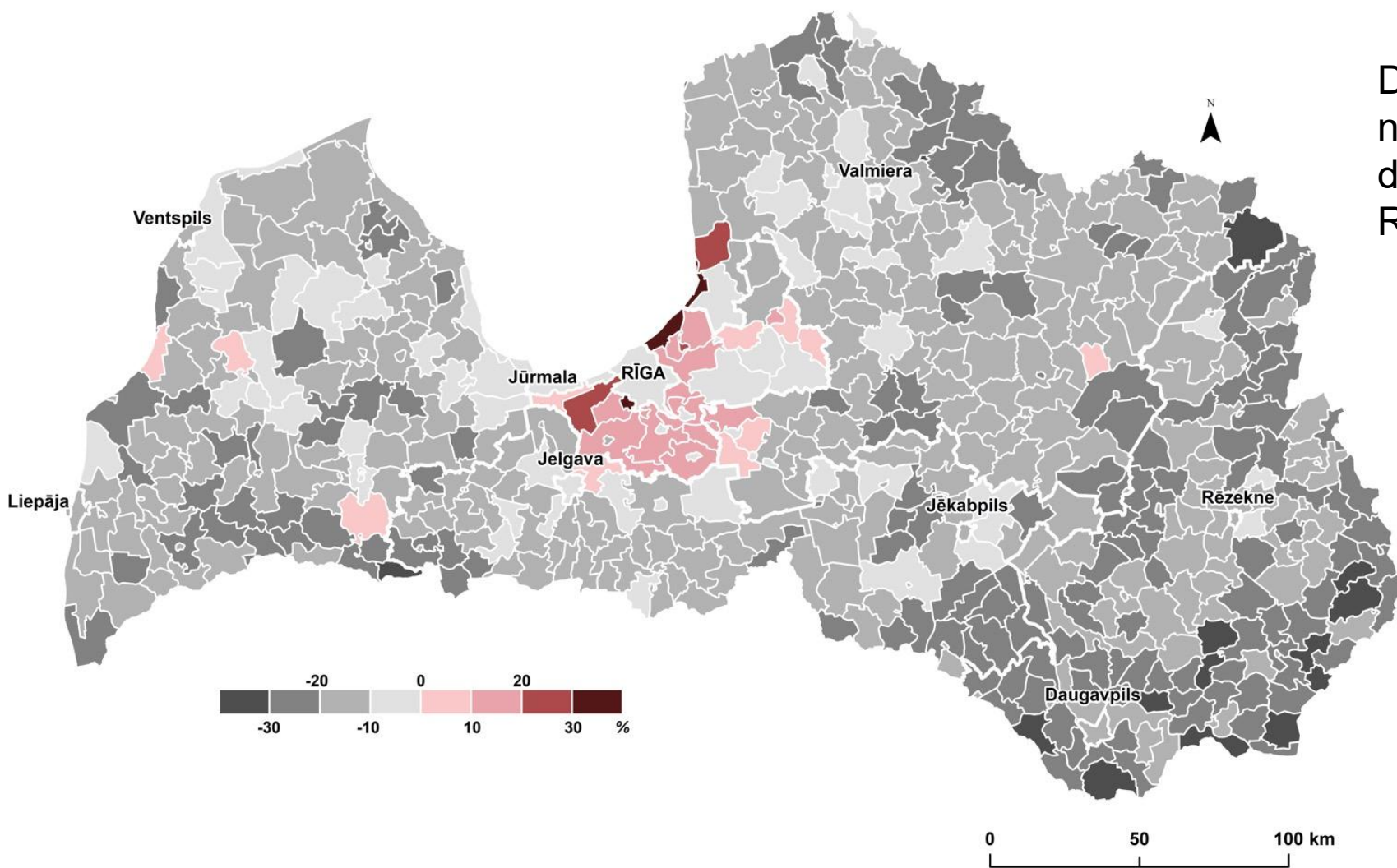

Latgale (1991.-2024.g.)

avots: autoru izveidots pēc LR Centrālās statistikas pārvaldes datiem

IEDZĪVOTĀJU SKAITA IZMAIŅU ĢEOGRĀFIJA, 2011.-2023.g.

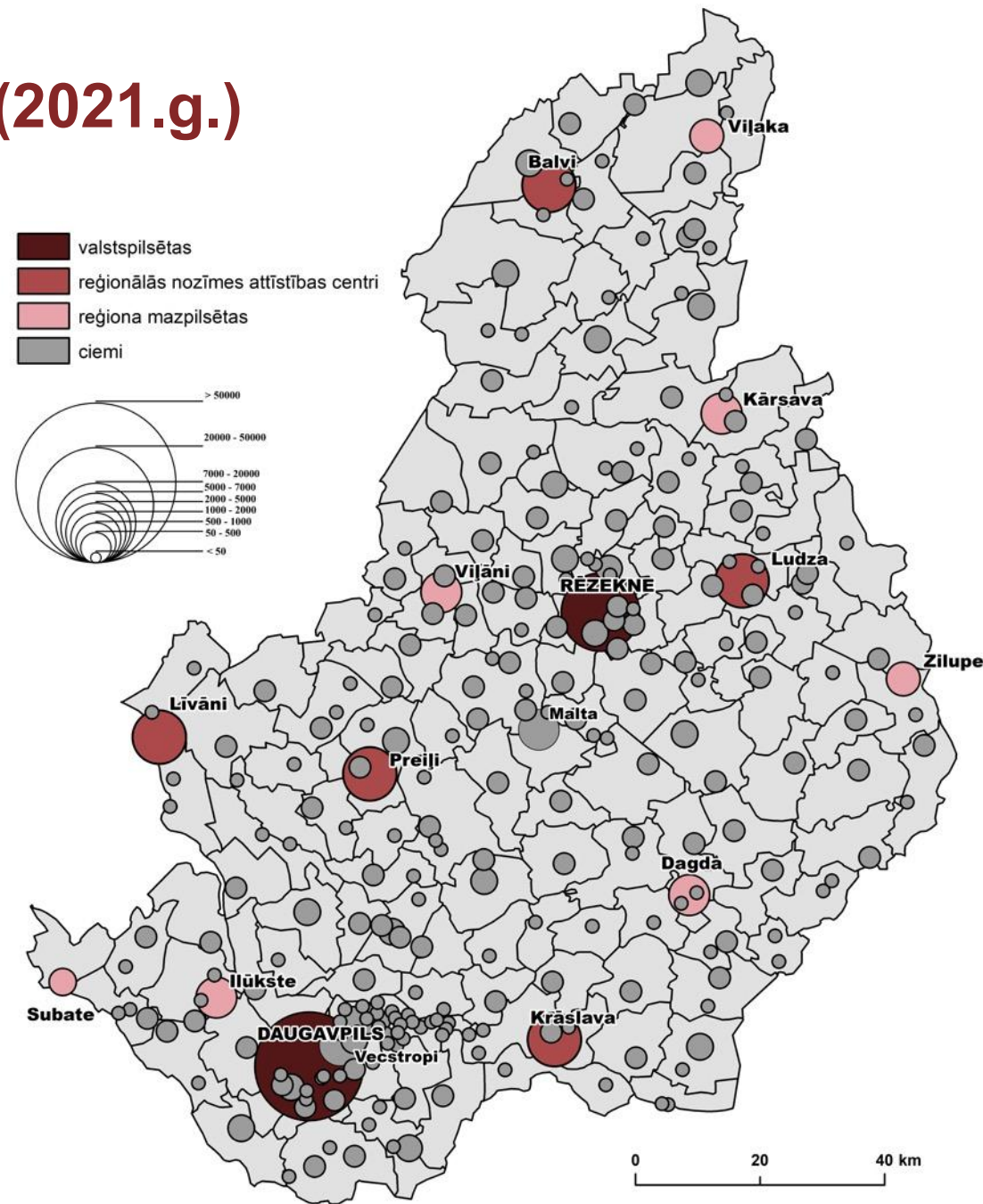
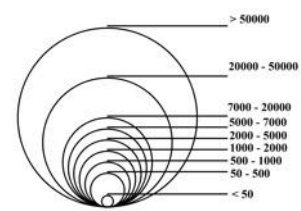
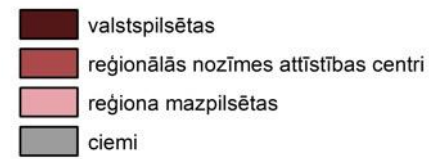
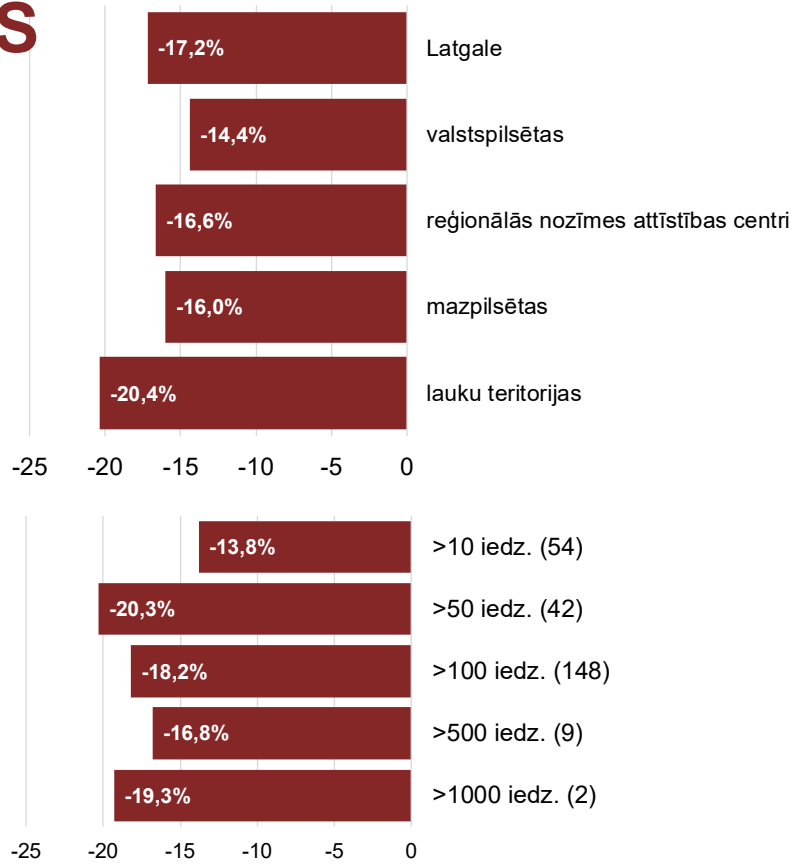

Demogrāfiskās izaugsmes novadi atrodas valsts centrālajā daļā - galvenokārt galvaspilsētas Rīgas metropoles teritorijā.

avots: autoru izveidots pēc LR Centrālās statistikas pārvaldes datiem

LATGALES APDZĪVOJUMA STRUKTŪRA (2021.g.) UN IEDZĪVOTĀJU SKAITA IZMAIŅAS 2011.-2021.

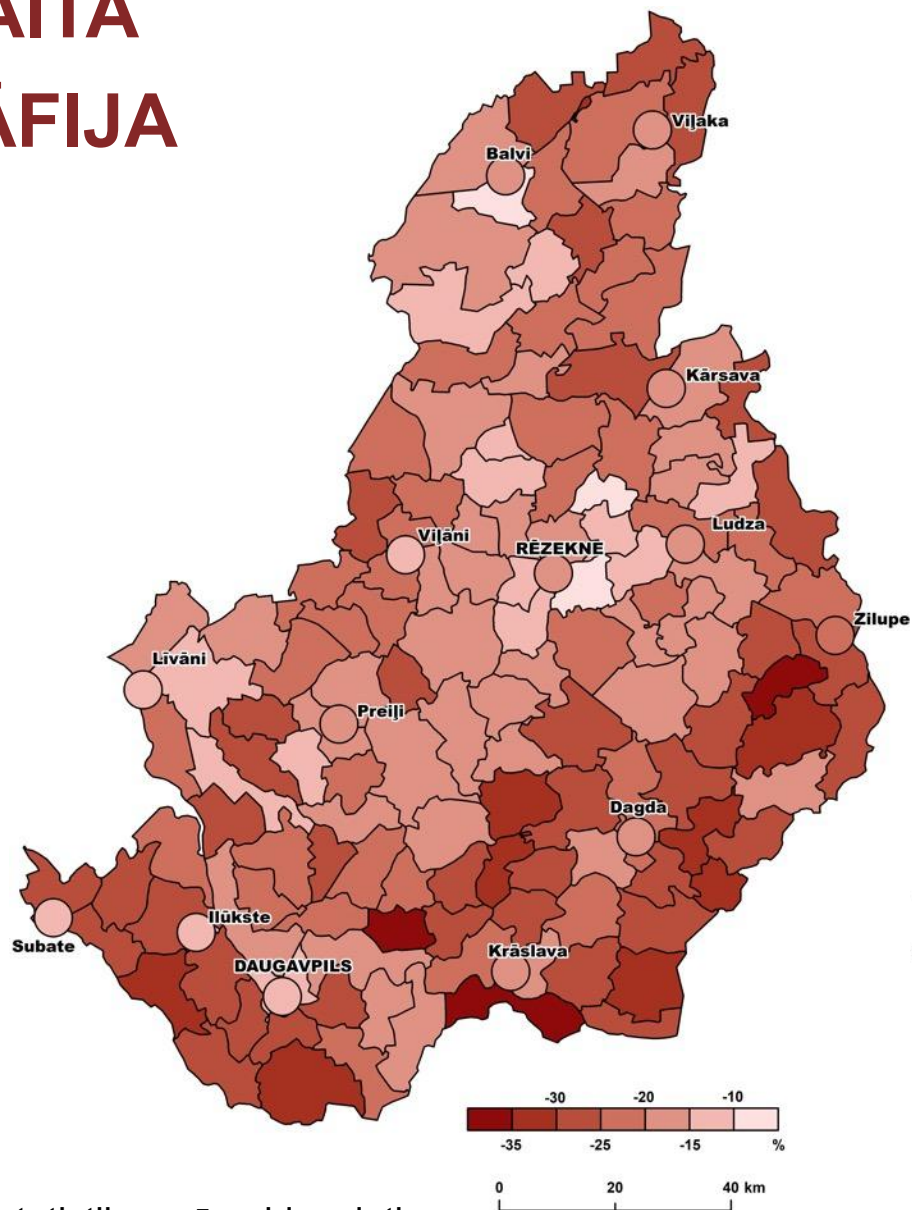
255 ciemi
ar iedzīvotāju skaitu 10+

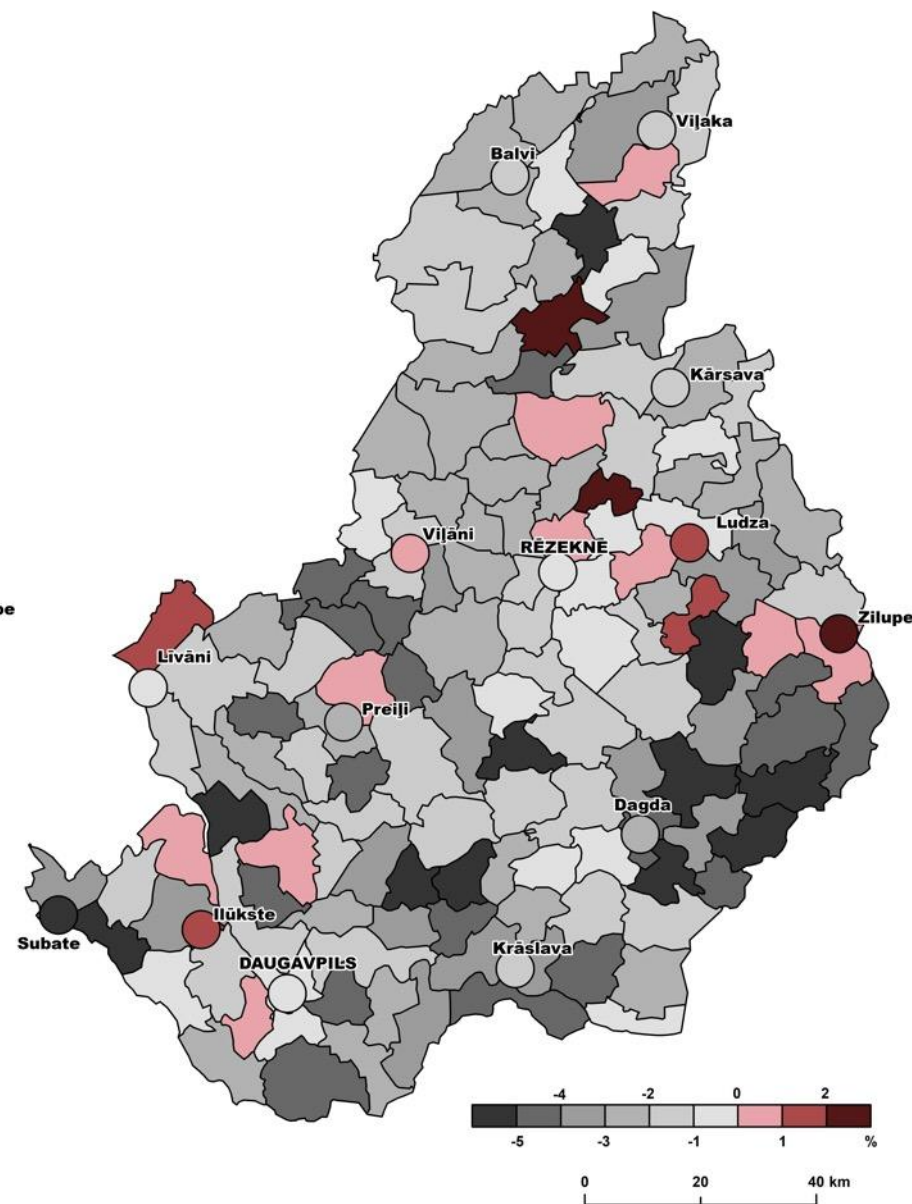
avots: autoru izveidots pēc LR Centrālās statistikas pārvaldes datiem

IEDZĪVOTĀJU SKAITA IZMAIŅU ĢEOGRĀFIJA

2011.-2021.g.

2022.-2023.g.

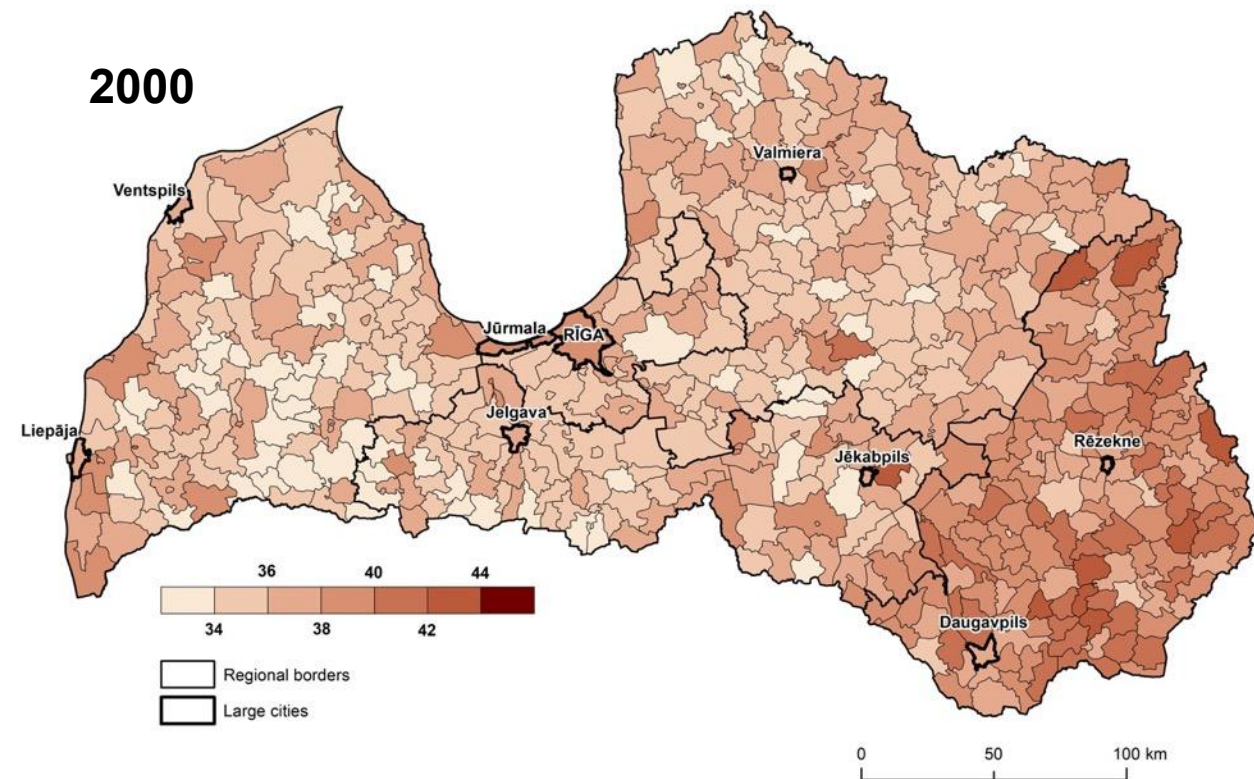

avots: autoru izveidots pēc LR Centrālās statistikas pārvaldes datiem

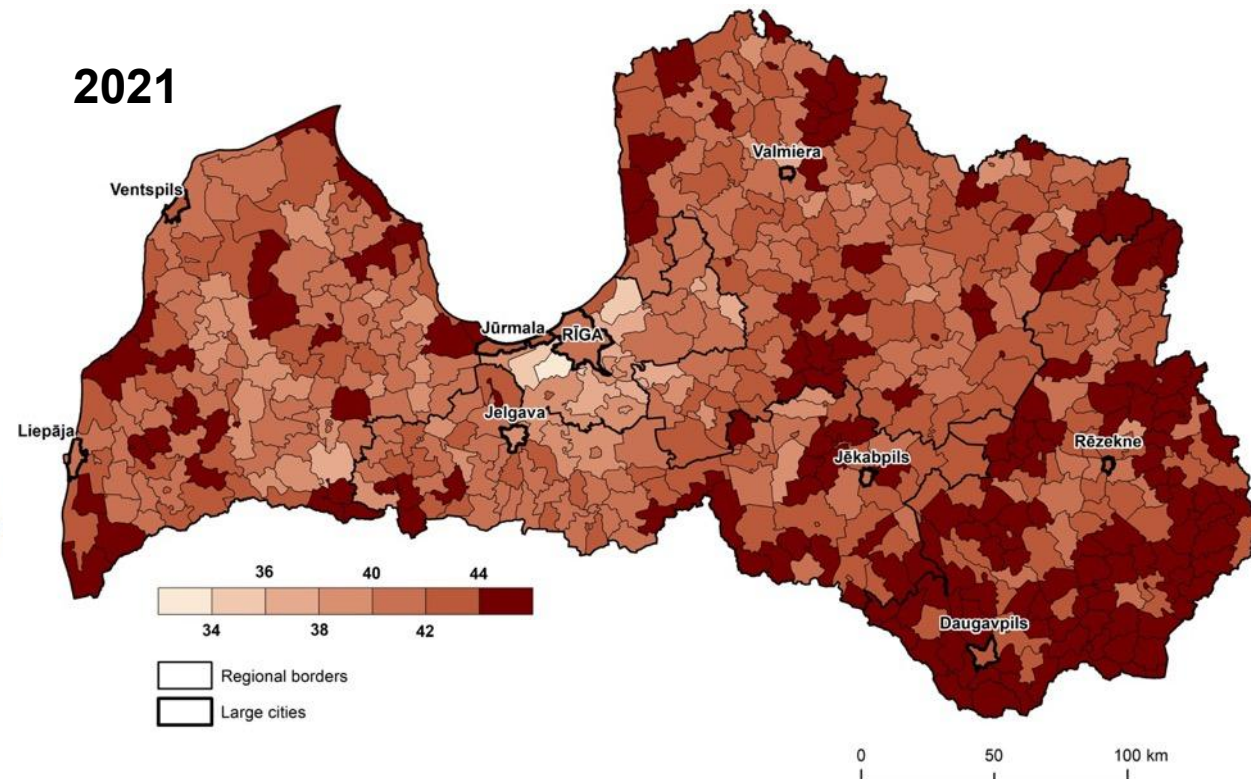
IEDZĪVOTĀJU VIDĒJĀ VECUMA IZMAIŅAS

Latvijā: 42,5 gadi (2021), 43,5 (2024) Latgalē: 45 gadi (2021); 45,9 (2024)

2000

2021

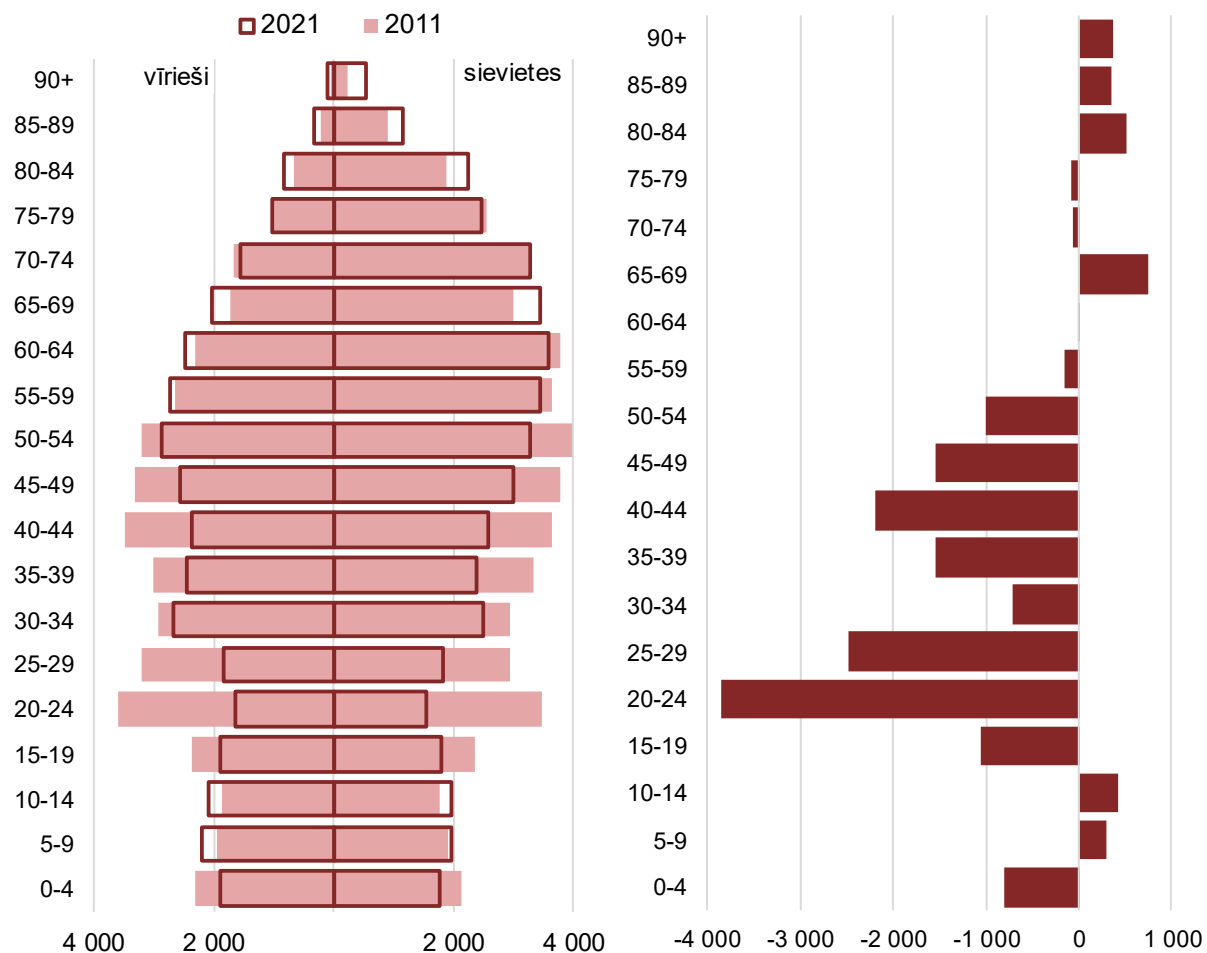

avots: autoru izveidots pēc LR Centrālās statistikas pārvaldes datiem

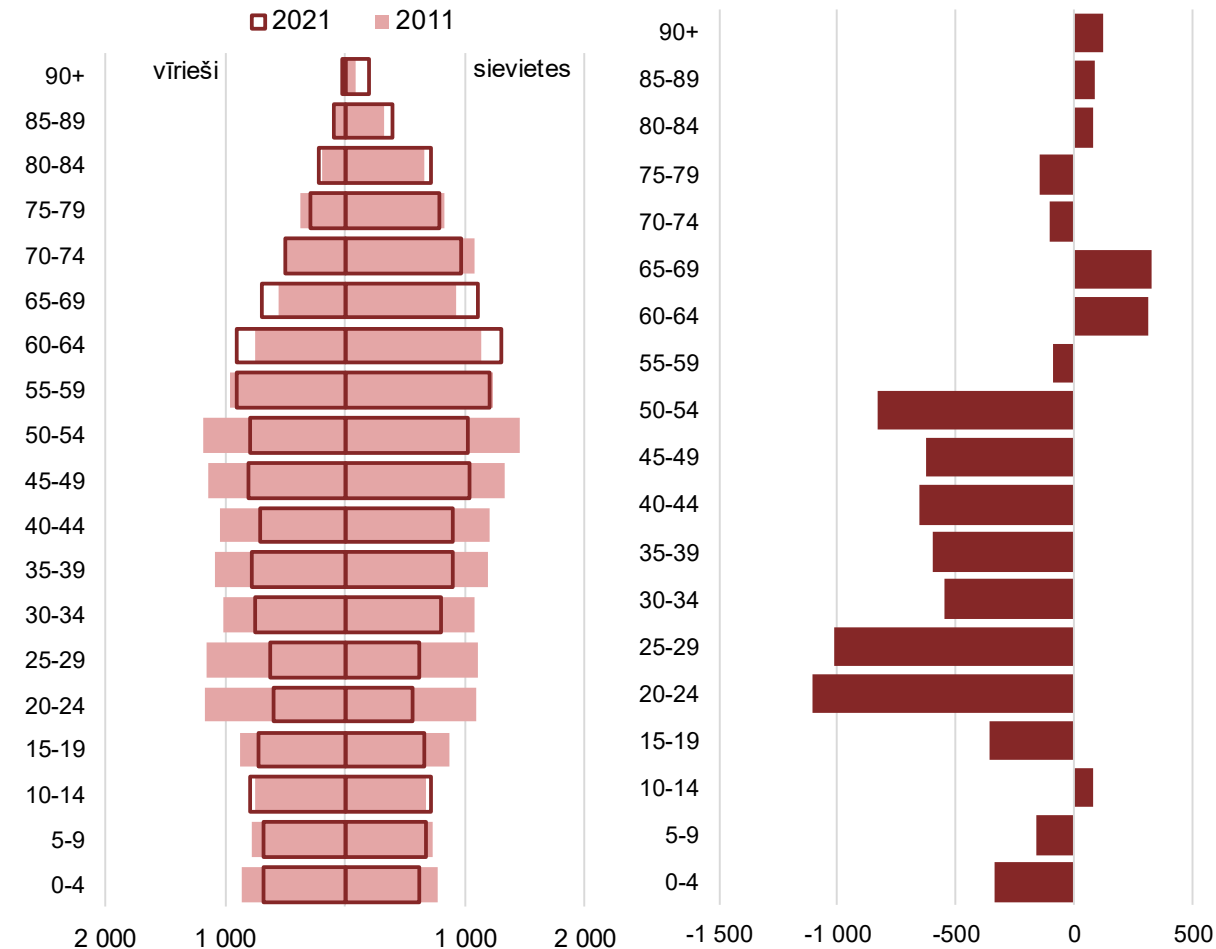
IEDZĪVOTĀJU DZIMUMA VECUMA STRUKTŪRA

iedzīvotāju skaita izmaiņas dažādās vecuma grupās Latgales apdzīvojumā

Daugavpils

Rēzekne

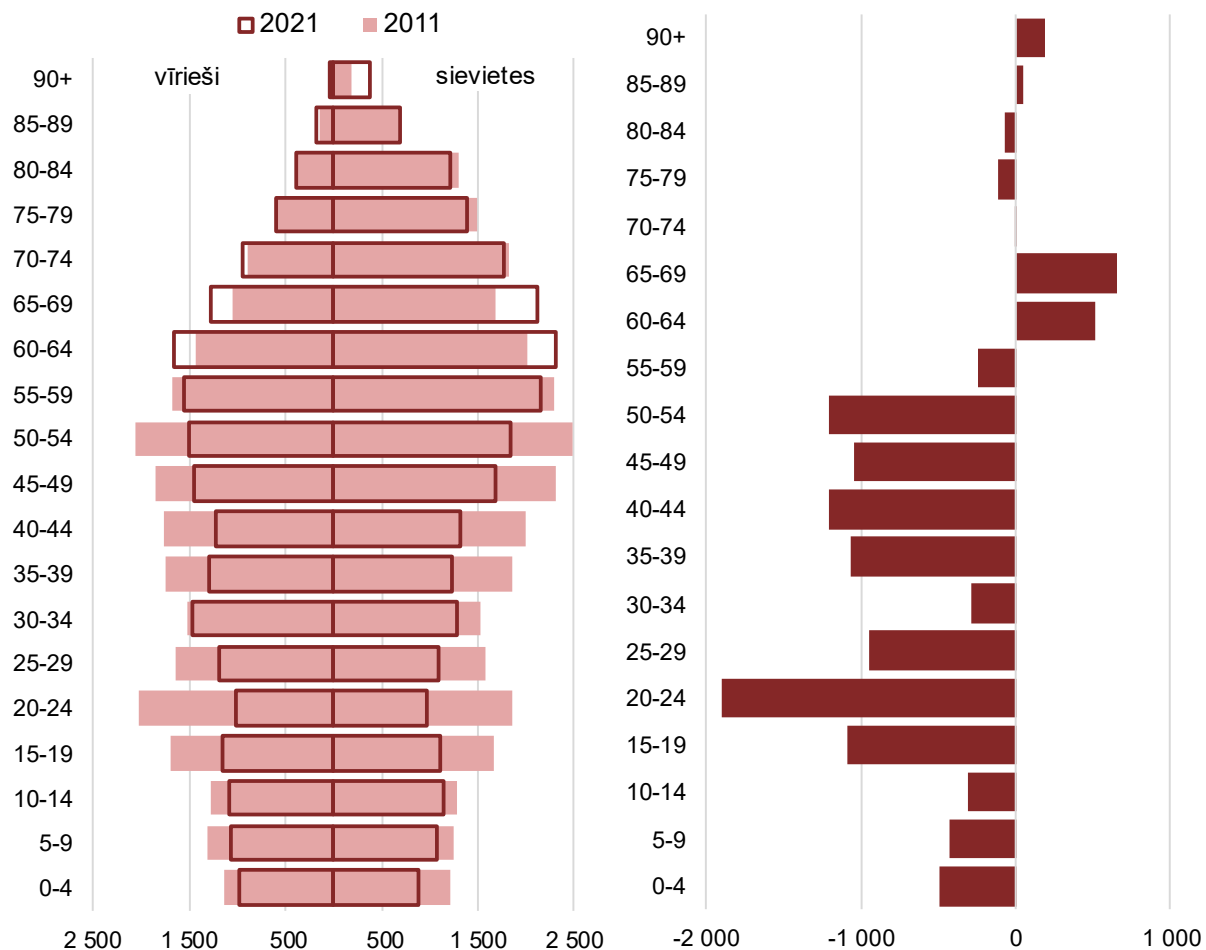

avots: autoru izveidots pēc LR Centrālās statistikas pārvaldes datiem

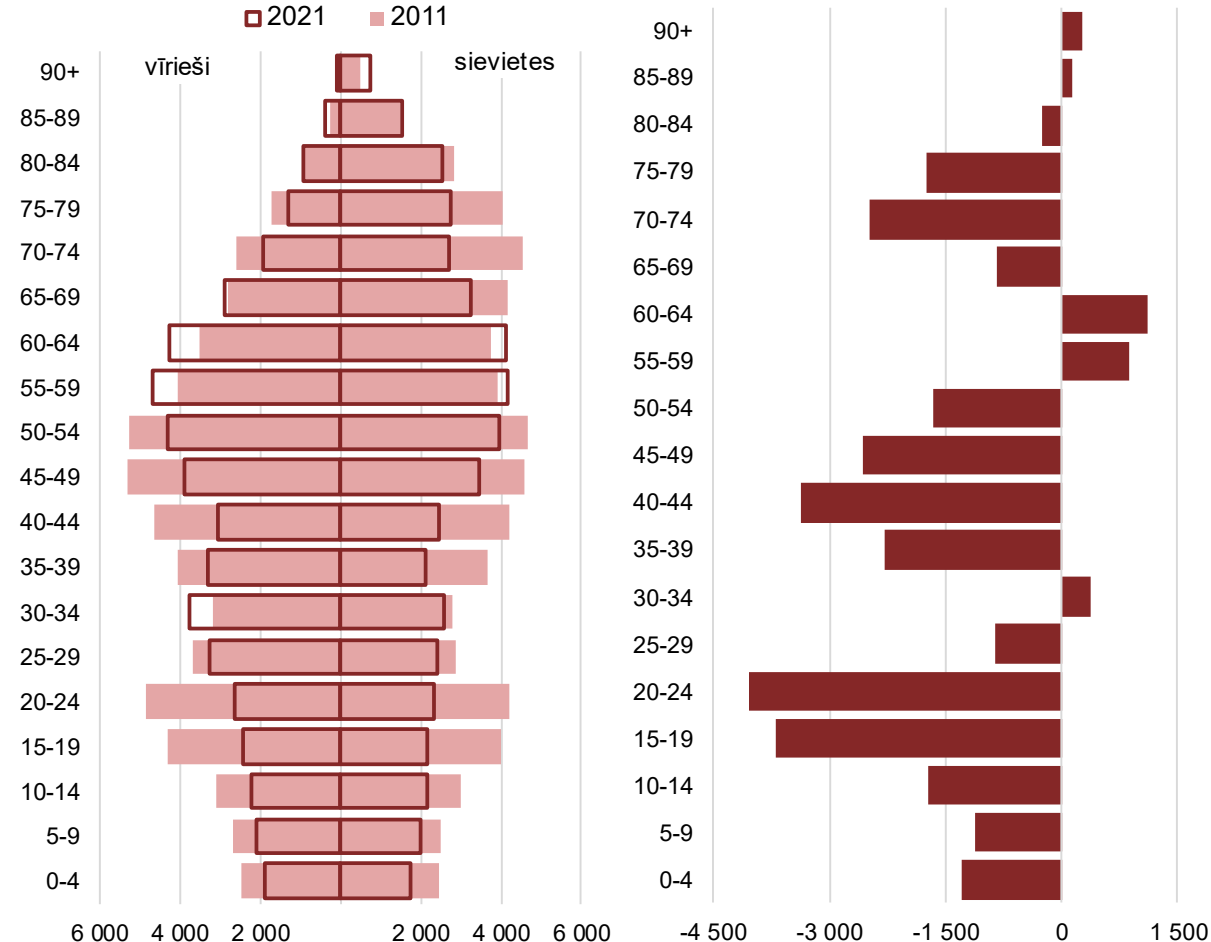
IEDZĪVOTĀJU DZIMUMA VECUMA STRUKTŪRA

iedzīvotāju skaita izmaiņas dažādās vecuma grupās Latgales apdzīvojumā

pārējās reģiona pilsētas

lauku apdzīvotās vietas

avots: autoru izveidots pēc LR Centrālās statistikas pārvaldes datiem

DEMOGRĀFISKĀS ATTĪSTĪBAS SKATĪJUMS NĀKOTNĒ

Dažādu Latvijas pētnieku grupu un institūciju 21. gs. sākumā veiktās demogrāfiskās prognozes liecina, ka tuvākajā desmitgadē varam sagaidīt valsts iedzīvotāju skaita samazinājumu.

Arī starptautisku institūciju prognožu aprēķini, liecina, ka tuvākajās desmitgadēs panākt būtisku Latvijas iedzīvotāju skaita palielināšanos ir problemātiski.

Eurostat jaunākās prognozes paredz Latvijas iedzīvotāju kopskaita samazināšanos līdz 1,756 milj. 2030. gadā un 1,587 milj. 2040. gadā.

Turpinās samazināties dzimušo skaits. Prognozēto dzimušo skaitu nelabvēlīgi ietekmēs reproduktīvā vecuma sieviešu skaita izmaiņas. Sieviešu skaits 25-39 gadu vecumā samazināsies straujāk nekā iedzīvotāju kopskaits. Mūža ilguma pieaugumu vīriešiem un sievietēm paredz visi hipotēžu varianti.

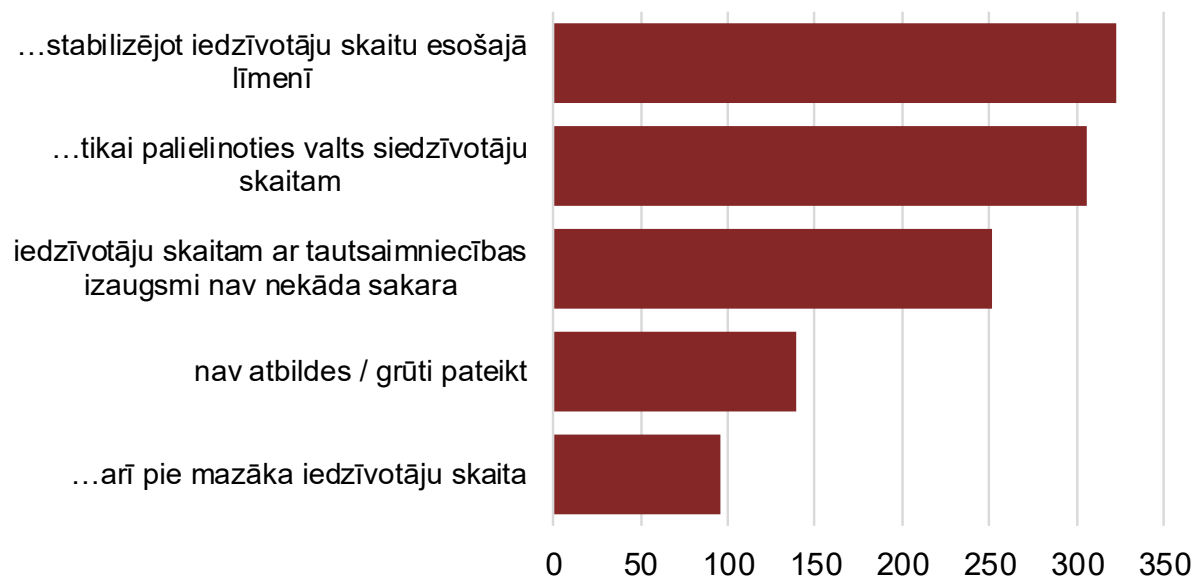
Prognožu izpildītāji un prognožu aprēķinu bāzes gads	Latvijas iedzīvotāju skaita prognoze, tūkst.	
	2030. g.	2040. g.
Eurostat - Europop2023, 2022. g.	1756	1587
OECD, 2022. g.	1746	1580
Pasaules banka, 2022. g.	1754	1604
ANO, 2022. g.	1785	1647
VPP projekta "DemoMig" pētnieku grupa, 2021. g.	1752	1598

Avots: EUROPOP2023; UN World Population Prospects 2024; OECD; World Bank, Krūmiņš et al. 2025

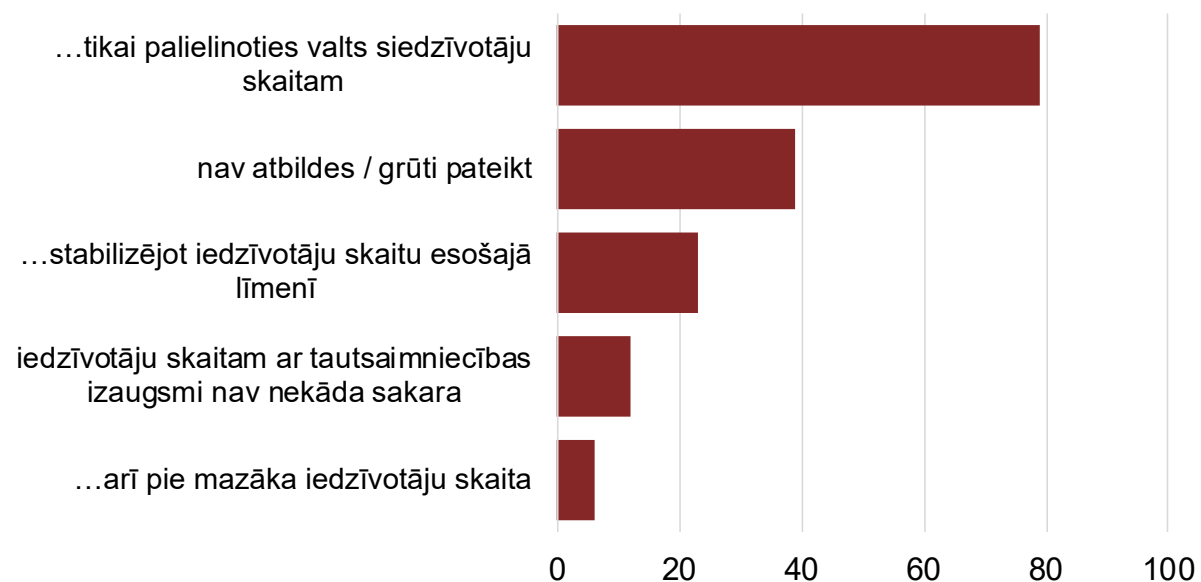
DEMOGRĀFISKĀ & TAUTSAIMNIECĪBAS ATTĪSTĪBA

vai Latvijas tautsaimniecības izaugsme nākotnē ir iespējama...?

visa Latvija (N=1116)
respondentu sadalījums

Latgale (N=159)
respondentu sadalījums

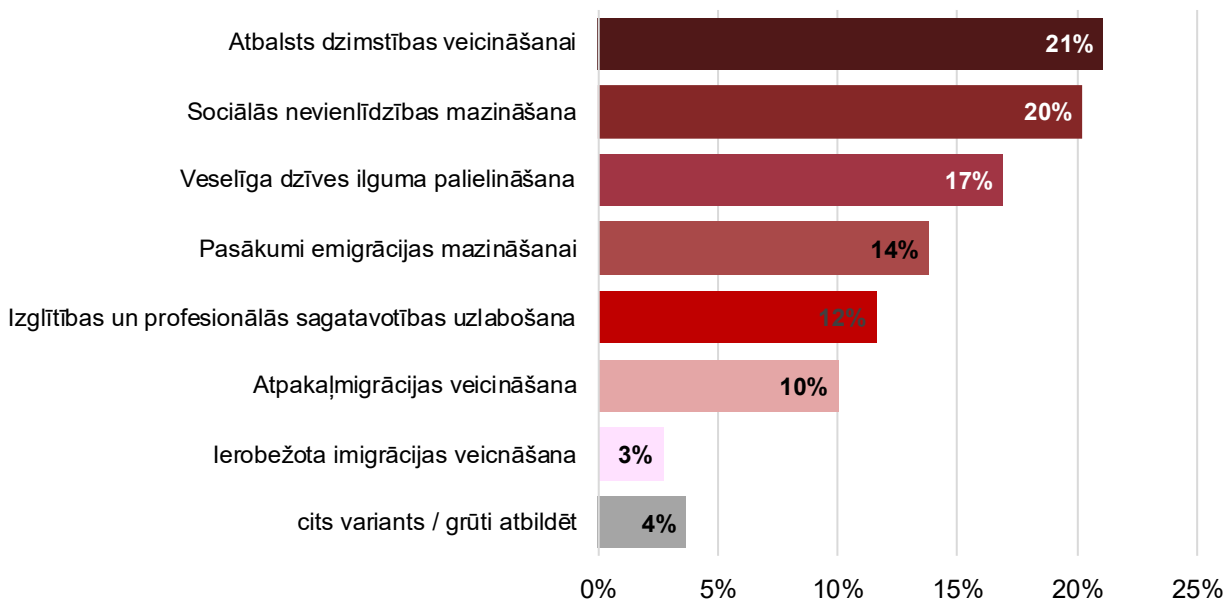

avots: autoru izveidots pēc VPP projekta ietvaros veiktas aptaujas (N=1116) datiem, 2021.g.

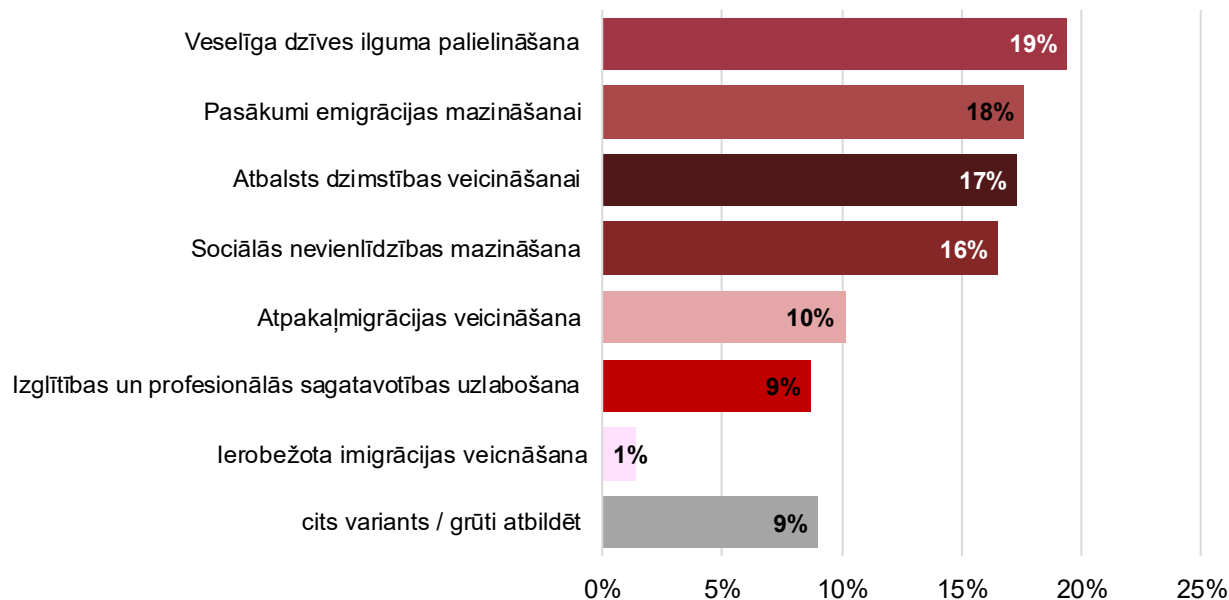
SVARĪGĀKIE PASĀKUMI DEMOGRĀFISKĀS SITUĀCIJAS UZLABOŠANAI

Latvijas iedzīvotāju (15-74) aptaujas rezultāti, 2021.g.

visa Latvija (N=1116)
atbilžu biežuma sadalījums

Latgales respondenti (N=159)
atbilžu biežuma sadalījums

avots: autoru izveidots pēc VPP projekta ietvaros veiktas aptaujas (N=1116) datiem

REĢIONĀLĀS IDEJU DARBNĪCAS

visiem reģioniem kopīgais un Latgalei raksturīgais

Demogrāfijas & migrācijas izaicinājumi

Novecošanās

garāks darba mūžs;
darbaspēka atjaunotne;
speciālistu trūkums;
darba tirgus elastība;
sociālā infrastruktūra;
senioru socializācija;
iespējams paaudžu konflikts

Pārrobežu mobilitāte

pārrobežu tūrisms;
iepirkšanās braucieni;
pārrobežu tirdzniecība;
pārrobežu sadarbības tīkli

Apdzīvotības sezonālitate

vasaras (otrās) mājas;
tūrisma sezonālitate;
vietējie un atpūtnieki

Pakalpojumu nodrošinājums laukos

sasniedzamība;
infrastruktūras pieejamība;
mobīlie pakalpojumi;
pašvaldības atbalsts;
sadarbības potenciāls;
vietējo kopienu aktivitāte

Svārstmigrācija & iekšzemes migrācija

reģionu pilsētas;
nodarbinātības un pakalpojumu centri;
piepilsētas attīstības procesi;
aktīva darba svārstmigrācija;
dzīves vides pievilcība reģionos;
pašvaldību loma iedzīvotāju piesaistē

Latgales reģionam raksturīgi izaicinājumi

mācību / studiju sezonālitate

nedēļas darba svārstmigrācija;

pierobežas «iztukšošanās»;

profesionāļu ģeogrāfiskā migrācija ar valsts drošību saistītās jomās

Latgales reģionālā ideju darbnīca
2019.gada 5.novembrī, Rēzeknē

REĢIONĀLĀS IDEJU DARBNĪCAS

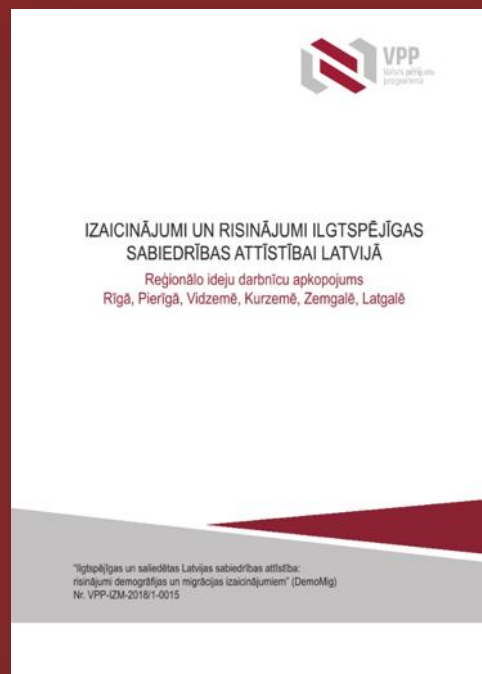
priekšlikumi politikas pilnveidei

- 🌐 Prioritātes reģionālajā demogrāfijas politikā: **mājoklis, bērnudārzi, veselības aprūpe, profesionālā izaugsme, mūžizglītība** u.c.
- 🌐 Demogrāfiskās politikas īpaša mērķa grupa - **jaunās ģimenes** un **sievietes reproduktīvajā vecumā**.
- 🌐 Jāpaplašina **atbalsts vecākiem**, kuri audzina bērnus mājās (4-5 g.v.) (pabalsti, atlīdzība par neizmantoto vietu bērnudārzā).
- 🌐 **Attālinātā darba** veicināšana (tehnoloģiskais u.c. veida atbalsts).
- 🌐 Mērķtiecīgi veidota reģionālā politika **darbavietu decentralizācijai**.
- 🌐 Jāveicina plašāka **senioru iesaiste darba tirgū** (elastīgāks piedāvājums)
- 🌐 Stratēģiski plānota (virzīta) iedzīvotāju **migrācijas pārvaldība**, selektīva imigrācija
- 🌐 **Sociālo pakalpojumu pārkārtošanās**, t.s. «viedā saraušanās» un iekļaujoša attīstība
- 🌐 Atbalsts **transporta nodrošinājumam** un «mobilitātes punktu» izveidei (transportmijas mezglu attīstība)
- 🌐 Stiprināt **pašvaldību** un **plānošanas reģionu koordinējošās funkcijas**, veidojot «aktivitāšu vietas»
- 🌐 Veicināt stipru **vietējo kopienu attīstību** un iesaisti pašvaldības darbā
- 🌐 Atbalsts **sadarbības tīklu** attīstībai – pieredzes apmaiņai, labās prakses piemēriem (pārdomāts, stabils, prognozējams)

BŪTISKĀKIE SECINĀJUMI

- ❖ Kopš 21.gadsimta sākuma pieaug Latvijas iedzīvotāju pakāpeniska novecošanās.
- ❖ Izmaiņas iedzīvotāju kopskaitā un izmaiņas vecāka gadagājuma iedzīvotāju grupās liecina par demogrāfisko procesu atšķirībām gan teritoriāli, gan dažādos apdzīvojuma hierarhijas līmeņos.
- ❖ Mazāk izteikta iedzīvotāju novecošanās ir teritorijās ar pozitīvu demogrāfisko dinamiku, ko veicina migrācija un salīdzinoši augstāks dzimstības līmenis, kas ir vērojams Rīgas metropoles areālā.
- ❖ Migrācija ir būtiski ietekmējusi iedzīvotāju skaita teritoriālās izmaiņas Latvijā, kas rezultējas iedzīvotāju koncentrācijā valsts centrālajā daļā.
- ❖ Latvijas nacionālās un reģionālās attīstības plānošanas dokumentos paredzētie pasākumi nav novērsuši depopulāciju. Prognožu aprēķini liecina, ka līdz 2045.g. darbspējas vecuma iedzīvotāju skaits var palielināties tikai Rīgas metropoles areālā.
- ❖ Prioritārie reģionālās demogrāfiskās politikas jautājumi: mājoklis, bērnudārzi, veselības aprūpes pieejamība, profesionālā izaugsme, mūžizglītība.

Paldies par uzmanību!

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**

Pētījums veikts veiks Valsts pētījumu programmas projekta **Jauni risinājumi demogrāfijas un migrācijas procesu izpētē latviskas un eiropiskas zināšanu sabiedrības attīstībai** (DemoMigPro), Nr. VPP-Letonika-2021/4-0002 un Horizon Europe projekta **Reframing Non-Metropolitan Left Behind Places Through Mobility and Alternative Development** (Re-Place) (grant agreement no. 101094087)

@ demomig@lu.lv

@DemoMigPro

